

VIKERKÄÄR

25. APRILL

1924

III AASTAKÄIK

Vote puhkemine.

„VIKERKAAR“

noorte kirjanduslik nädalakiri,

noorte parim sellekohane väljaanne Eestis. Ta pakub noortele head ja huvitavat **jutu-kirjandust**. Ta püüab esineda ka **teaduslikkude** artiklitega, mille käsitus populaarne ja huvitav. Suurt tähelepanu pühendab „VIKERKAAR“ ka noorsoo kasvatusel ja tervishoiule. „VIKERKAAR“ on ainuke ajakiri, kust noored leiavad oma lavastamisele jõukohaseid tegevusrikkaid, ilusaid ning huvitavaid näidendid.

„VIKERKAAR“ jälgib noorsoo uimat kirjandust ja püüab olla ühenduslikuks kirjandus-armastajate noorte ja meie kirjandusvara vahel, tuues bibliograafilises osas heade raamatute arvustusi, tutvustamisartiklid ja nimestikke.

„VIKERKAAR“ on ainuke ajakiri Eestis, mis võimsa kasvatusegurina tahab süvendada noortes suuri aateid, püüdeid ausale ja viljarikkale tegevusele isamaa ja inimkonna kasuks.

„VIKERKAAR“ on seega noorte parim sõber ja kasvatajate mõjukam aitaja. Et oma kõrgeid eesmärke teostada, on „VIKERKAAR“ oma ümber koondanud suurema osa meie paremaid kirjanikke, teadusmeestest ja haridustegelasist.

„VIKERKAARE“ ümber on koondunud ka tiheda ringina noor, lõbus, kelle mitmesisulised kirjad igapäev virnadena toimetusse jõuavad ja seal alatasa lahket tähelepanu ja sõbralikke vastusi leiavad.

Seda noort vikerlasperet püüab igati üllatada ka „VIKERKAARE“ väljaandja „Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus,“ andes ajakirjale palju huvitavaid kaasandeid, preemiad ülesannete lahendajaile j. m.

Loosimine.

Käesoleva aasta jaanipäeval aga tahab „VIKERKAARE“ väljaandja valmistada vikerlastele suurima üllatuse, mis noored iial näinud. Sel päeval **loositakse välja „VIKERKAARE“** tellijate vahel, kes tellimise vähemalt 6 kuuks sisse annavad, kolm kõrgeväärtuslikku ja noortele alati tarvilist ja huvitavat asja: **päevapildiparaat, jalgratas ja taskukell (kuld)**. Iga asja väärtus 10.000 mrk.

Kes ei tahaks niisuguste asjade omanik olla!

Kel veel seni „VIKERKAAR“ tellimata, rutaku tellimisega ja soovitagu oma sõpradele sama teha.

„VIKERKAAR“ on kõige huvitavam ja sisukam noortejakiri Eestis, ilmub üks kord nädalas 24 lehekülge. Maksab aastas 720 mk., poolaastas 360 mk., kuus 60 mk., üksiknumber 15 mk. Tellimisi võtavad vastu: „Päevalehe“ ja „Koidu“ talitus, abitalitused, suurem osa koole ja kõik postiasutused.

Toimetus ja talitus Tallinnas, Pikk tän. 2, kõnetr. 17-96.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

matu ustavusest tunnistust annab ja kartusest ja lootusest põneval olevale põllumehele ikka jälle uuesti meele tuletab Taevaisa tõotuse.

Nägematu kõrgustelt langes miljon säravaid tilgakesi alla maa pääle ja jootis rohukõrvi taevakastega.

Säärasest õnnistusest kattus mää-

ratu, ääretu väli värskel, helerohelisel rohuga — ja said karjamaad ning rammusad põllud.

Koidusära punetusel ilmus Issand veel kord.

„Vaestele haigetele!“ ütles ta, puistates peeneid tervisrohu seemneid väljadele.

Alla tähtede sirava leina . . .

Alla tähtede sirava leina,
hõbehärmatand ööpuude und,
käib, kui kahlates põlvini heina,
tasa Halastus, tulnud kui tund.

Peatub halbade akende taga,
vaeste viletsa värava ees:
teab, et muredest ema ei maga,
laste silmad on uneski vees.

Tuleb tuitasa turvatu tuppa,
ema pääotsi varjuna vaob,
silub siidise käega ta otsa,
kuni viimnegi vaeuvagu kaob.

Mõtte kangete käärude taga
lükleb murede muldmust veel joom...
Väsind südame väravas aga
seisab Unustus, lehkav kui toom.

Kui ta naeratab — lillede lõhnu
tundub kambris, kus äsja olnud õud,
nälgärvetand orbi, neid kõhnu,
valdab vallatlev, õnnistēt jõud.

Uneemandal õuetäis lapsi,
hõbepajudes kuldküüged . . . All
seitsmevärvilist liiva — ja õiermaal
igal lapsel on käekõrval tall — —

Alla tähtede sirava leina,
hõbehärmatand ööpuude und,
käib, kui kahlates põlvini heina,
tasa Halastus, tulnud kui tund.

Eeva Pälluri.

AKSEL AMMAS.

Eduard Männik.

2

Nii saabus õhtu. Seni polnud mingisuguseid saavutusi, enamlased polnud ägeda tule pääle vaatamata ühtegi haavanud, samuti võis ka vastaspoolel olla. Kapten otsustas öösel mõisat vallata, sest sarnast lahingut oleks võinud kuude viisi pidada, ilma et seisukohti oleks vallatud. Öö saabumisel hiiliti küünist ja talust välja. Lähedal olev mets andis osalt kaitset ja varjas vaenlasel nägemast, aga metsast mõisani oli umbes sada meetrit lagedat, kuuvalgelist ning lumest välja ja seda pidi vallutama tormijooksuga.

Ammas oli keti keskel, mis liikus pikuti metsa, et pärast risti tormata üle välja. Ta tundis erutust, lahingu ootust ja käsi värises püssi hoides. Mõtted polnud koondatud üheleegi asjale ja ta nägi ainult tumedat metsa, selle varjus hiilivaid kogusid ning lumist välja, mille keskpaigas oli mõisa, pika viinavabriku korstna ning kivist hoonetega, mis soodsaks kaitseks. Kuu näis kahvatuvat ja hõredad pilved tihenesid. Küünis võristas kuulipilduja, mis oli selleks sinna jäetud, et vaenlasel mitte aimata lasta kavatsust. Mõisast vastati samuti kuulipildujaga, kuid näis puuduvat hoog ja aegajalt tegi kuulipilduja vaheaegu. Umbes nelikümne meest koondusid metsa ääre, pinevil ning värisevad. Võib olla mõnigi mõtles ees olevat saatust.

Ammast ei vullanud aga pääle palavikusarnaste värinate mitte midagi ja võib olla oli see tekkinud sellest, et ta oli liig ärritatud lahingu ootusest.

Siis kostus revolvripauk, mis oli tormijooksu signaaliks. Lumi rudises jooksjate jalge all, mõned ähkisid, teised jooksid vaikides, püssid käes, sõrmed kramplikult tõmbetriklil. Vaikisid mõlemad kuulipildujad. Kui oli parajasti jõutud keset välja, hakkas mõisast kuulipilduja uuesti võrisema, kuid siht oli võetud liig kõrgelt, mille tõttu järgnes vähekeese aja pärast jälle vaikus. Seda segasid püssipaugud. Tormajate sõrmed tõmbusid triklite ümber koomale, kogu tähelepanu oli pöördud kuhugi ettepoole. Roniti kaitseaiast üle. Ees seisis kivist mõisa-hoone ja sinna varju tormasid kõik. Algas jälle püssipragin. Enamlased olid teiste mõisahoonete variul, võttes kivihoone mitmelt poolt tule alla.

— Edasi...! karjus kapten.

Maast viskusid sõdurid üles ning tormasid edasi, aegajalt lastes ning laadides. Juba vallati teine ja siis kolmas hoone. Neljanda juures tekkis kibedam võitlus. Ammas oli ärritatult kõike järgi teinud, mida teised kapteni käsu järele ees tegid. Polnud aega sihtida, vaid sihtimata tõmbas ta lasketriklit, pööris ainult püssiotsa vaenlaste poole. Neljanda

kivihoone juures tekkinud võitlusel suruti ta eesrinda, kuid sellele vaatamata jooksis ta teistega tormi hoonesse, mille taga olid varjul viimased vastupanijad. Ta oli segatud võitluste palavikku ja kogu toiming sündis instinktiivselt, teades, et sellest oleneb elu ja võit, kui ta jõuab rohkesti kuule püssist lasta. Siin kaldus võit sellele, kes oli visam ning julgem, kes ei lasknud ajusse kartusekübet. Ja viimased asjaolud osutusid Eesti vägede kasuks, kuna enamlased põgenesid teinepool mõisat asuvasse metsa. Võidetud oli lahing ja Ammas oli üks võitjaist.

Magamisasemete korraldamise ajal läks kapten Ammasest mööda, seisatas pisut ja sõnas:

— Sa oled ka jõudnud lahingut välja kannatada.

Ammas kehitas õlgu ja kapten ütles sõduritele:

— Ta on tubli väike mees ja võitleb, kui Kentuki lõvi! Ammas puged õlgedesse ja seekord magas ta roidunult ning unerammestuses kerkisid aegajalt mõned lahingu kujutused. Ta magas hommikul kella neljani kui väsinud ront ja pidi siis vahiseisu asuma. Võib olla tundus esimest korda nagu vastikuna tõusta õlgedelt ja minna külma õhku, kuna väsimus põlnud veel kaugeltki lakanud liikmetest. Kuid õhtul oli ta jälle endiselt tasakaalus, omaga rahul ning ei nurisenud millegi üle. Ja kui nad järgmisel hommikul edasisõiduks hobused rakensid, katsus ta vilistada üht polkaviisi.

III.

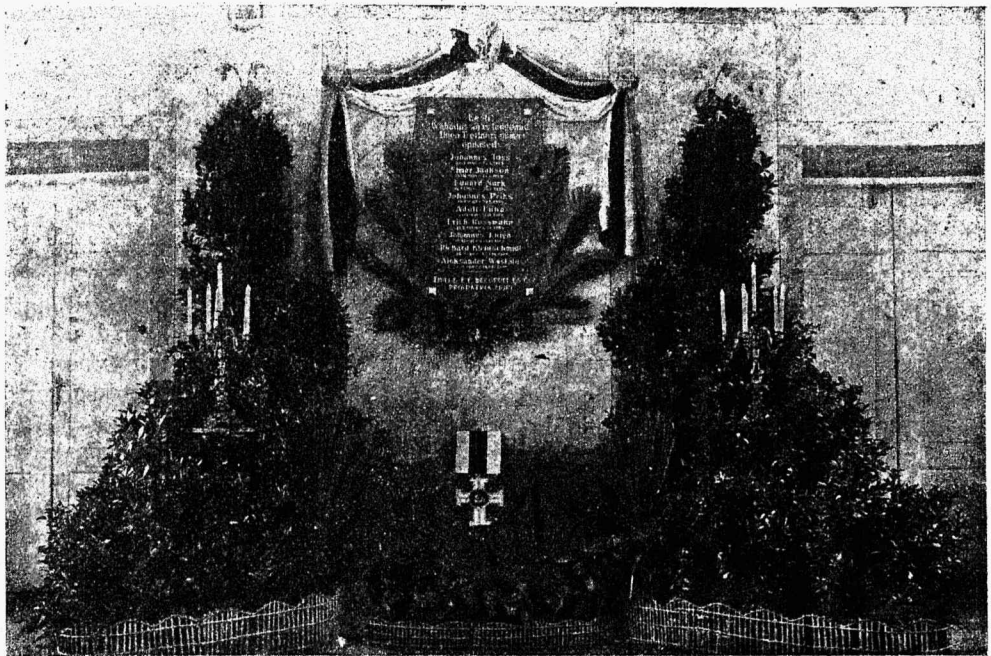
Kolm nädalat juba oli Ammas sõjaväljal olnud. Selle aja jooksul oli ta mitmes lahingus kaasa võidelnud. Neis ei näidanud ta küll erilist vahvust, kuid alati oli ta valmis kohuseid täitma, säälijuures vaikne ning tagasihoidlik. Kogu lahingukäik oli omandanud suurema ilme ja sõjavärgemoodustasid juba tühandel mehed. Kord piütusid nad rajdteeliniil soo-

musrongiga kokku ja selle juhataja küsis, kas pole jalaväest soomusrongile üle anda kaht meest. Neid tarvitseti maaluureks ja see on kõige põnevam ning ohtlikum sõduriamet. Kapten küsis:

— Kas teist tahab keegi soomusrongile minna?

Talrtis ainult Ammas. Temaga ühines pärast veel üks vanapoolne mees ja kõik sõdurid hüüdsid neile lahkudes „hurraa“. Soomusrongil võeti Ammast umbusklikult vastu, sest igal kerkis pääs mõte: kas suudab see poisike maaluuraja raskustele vastu panna? Aga teisel päeval juba võitis Ammas nende kahtluse. Enne dessanti saadeti neljameheline luursalk välja, et uurida vaenlase seisukohti ja vaadata kui kõvasti nad eel olevas mõisas end kindlustanud. Luursalk saadeti hommikul kell kolm välja ja nad pidid tagasi jõudma kella kuueks ehk seitsmeks. Kella viie ajal kuuldi kaugel mõni püssipauk ja neli-viis minutit hiljem kerkisid vaatepiirile kolm iooksvat sõdurit. Üks kukkus lumme, teised kaks jooksid edasi ja varsi tunti neis Ammast ja üht teist luursalga meest. Küsivate nägudega võeti neid soomusrongil vastu ja said nad jooksust ja lõõtsutust pisut toibunud, jutustas Ammase kaaslane:

„Jõudsimme õnnelikult mõisa juure. Et midagi iseäralikku põlnud, arvasime, et mõisas üldse enamlasti polegi ja otsustasime sisse tungida. Tegime seda siiski ettevaatusega ja arvestasime juhusega, et mõned ootamatused võiksid meid varitseda, mille tõttu jagunesime kaheks ja kahekaupa, igaüks ise küljest läksime mõisa. Siiski oli mõisas enamlasti ja nad avasid tule, millele omakord vastasime. Nähes, et Konnov langes, hakkasime jooksuma. Meid hakkati taga ajama. Peatusime põõsaste taga ja hakkasime uuesti vastu, kuid külitagavara kahanes ja otsustasime uuesti loostes soomusrongideni jõu-

Eesti Vabadussõjas langenud Hugo Treffneri gümnaasiumi õpilaste mälestus-nimelaud gümnaasiumi saalis.

da. Teel tabati Laksi ja ainult meie kolks jõudsime siia. Meid ajasid taga kolmkümmend või nelikümmend meest ja arvatavasti jäi neid sama palju mõisa.“

Teateid oli enam vähem saadud, kuid selle eest pidi kahe mehe eluga maksetama ja võib olla oli Laks ainult haavatud. Kapten kaalus mõnesuguseid võimalusi ja ütles:

— Aga mis saab Laksist? Meie ei või tema laiba pärast dessanti välja saata; sest, võib olla, on enamlased kõvemini kindlustatud, kui selle kohta teateid on ja selleski olukorras on nad dessandile küllalt ohtlikud. Aga väga tõenäolik näib, et Laksi ainult haavati, mille kohta selgusele peaks jõudma.

— Mõni läheb ja vaatab Laksi seisukorda — arvas üks.

— Aga kes? küsis kapten.

Tekkis väike vaheaeg. Siis kostis keegi:

— Mina!

See oli Ammas. Ta tegi mõned

ettevalmistused ning asus siis teele. Kaitset andis ka osalt raudkübar. Esiti kõndis ta püsti, siis hakkas põõsaste ja kõrgendikkude taha hiilima, minnes vahel roomates edasi, vahel pikali kuulatades lumes. Siis jõudis ta Laksi juure. Sinel oli küljelt verine, kuid Laks liigutas end siiski. Ammas ütles talle:

— Kas roomata jõuad?

Pilk vastas ei, kuid keha katsus seda siiski teha, kuid tagajärjeta. Ammas lohistas teda edasi, hoides end ja Laksi põõsaste ja küngaste varju. Mõisast vist oli neid nähtud, kuuldusid mõned püssipaugud ja kuulid undasid külmas õhus. Ammas jõudis kandmisega soomusrongile lähemale, kust ka mõned sõdurid vastu tulid ja Laksi kanderamile asetasiid.

Ammas oli tõusnud väikeseks kangelaseks ja sõdurid patsutasid talle hääsüdamiselt õlale, ta aga heitis magama, nagu poleks päästnud inimese surmast.

Edaspidi arenesid võitlused suuremaks, tuli pidada mitmed lahingud ja Ammas oli, nagu vanadki sõdurid, alati valmis käske täitma. Kõige piinlikumad olid silmapilgud, kus talt küsiti ta vanadust. Siis vastas ta ikka: „Olen sõdur,“ nagu tahaks varjata oma noorust selle taha. Ta tundis end haavatuna, kui kord üks sõdur ütles: „Ta on väga noor,“ sel puhul, kui valiti maaluuresse mehi ja teda nooruse pärast vabastada taheti. Just siis läks Ammas teistega ühes ja näitas, et ta pole „noor“, kui tegi läbi sama juhtumusi ning hädaohete, mis vanadki sõdurid. Lahingud venisid pikale, talvest sai varakevad ja lumi sulas kevadpäikesest. Tekkisid ojaaniidid ja aegajalt tuli mullapind ja roheline nurm enam ja enam lume alt nähtavale.

Samal ajal tekkisid ka suuremad lahingud, sest enamlased koondasid vägesid ja avaldasid endiste passiivsete vastupanekute asemel aktiivseid. Soomusrong hakkas laia-, suurtüki- ning ratsaväega koos lahinguid pidama, ühtlasi suurenes meeskond ja tekkisid juure uued soomusrongid. Mõnikord pommitati päeva ja öö järjestikku vaenlase seisukohti ning need vastasid samuti, nii võttis sõda palju laialdasema ulatuse, ühtlasi ka aktiivsema käigu. Ammas oli hoolas sõdur ja soomusrongi päilaps, kuid ta ei vastanud sellele millegagi, oli endiselt hoolikas, endiselt ka tuim ning tagasihoidlik. Aprillil tekkisid mitmed suuremad lahingud ja ta võttis neist osa, olles veel haavamata, kuigi mitukord olnud tule all ja surmale vastu läinud. Kaassõdurid ütlesid: „Poisil on õnne!“ ja ta isegi arvas enesel mingisuguse nägematu kaitsja olevat.

Kord tuli dessant Ammaseta soomusrongile tagasi. Oli olnud lahing enamlastega ja samal ajal oli ka tema jäljeta kadunud. Oodati teda teisel ja kolmandal päeval, neljandal kadus lootus leida teda. Kahetseti

väikest kangelast ja märgiti surmasaanute nimestikku. Nädalpäevi hiljem peatus soomusrong paarkümmend versta endisest seisukohast ja sääl tuli soomusrongile Ammas tagasi, väsinud, räbalates, püssita ning nälginud. Saadi temalt teada nii palju, et ta vangi langenud, säält põgenud, mööda metsi, poriseid põlde ja sooheinamaid hulkudes viimaks raudteeliinile välja jõudis ja viimati soomusrongi leidis. Sõdurid võtsid hõisates väikese põgeneja vastu ja talle sooviti edaspidiseks samasugust ehk paremat õnne. Ammas heitis väsinult narile, ei ärganud püssipraginastki üles ja esimest korda jäi ta dessandist maha ja seda selle tõttu, et ei kuulnud selle väljaminekut.

Nädalpäevi hiljem algas pikemaajaline lahing. Tagajärjeta kestis ta juba kolmandat päeva ja neljandal otsustati seisukohti tormiga vallata. Soomusrongilt saadeti dessant välja, muude hulgas ka Ammas. Võitlus kestis terve hommikupoolik ja lõunaajal joosti tormi. Vallati seisukohad. Surmasaanuid oli neli ja nende hulgas ka Ammas. Kuul oli tunginud pähe ja keset laia otsaesist oli sinikaspunane sõrmeotsasuurune auk. Laibad tõsteti õlgadele ja kanti soomusrongidele. Teisel päeval saadeti nad omastele ja soomusrong jättis neid kolme suurtükipauguga jumalaga.

Akseli matusepäeval oli kabelisse kogunud salkkond vanu sõpru, kaasõpilasi. Leesik nuttis ja jutustas küsijatele juba kümmendat või teistkümmendat korda, kuidas Ammas ta päästnud. Lasti hauda valgeist laudadest kirst ja pääle sadas roheliste puuoksade ja varajaste lillede sadu. Siis kostus kolm pauku. Kaasõpilased olid omavalmistatud püssidega tulnud kangelasele aupauke laskma, et teda kui väärilist sõpra hinnata. Kooliõpetaja hääl värises ja ta silmanurkadest langesid pisarad, kui ta jutustas Ammasest kui õpilasest.

Peagi kattus kirst mullaga ja kerkis mullakuhi, kuhu püstitati kaasõpilaste tehtud puurist.

Ja kui laotus kevad looduses, kaeti ka Ammase hauaküngas lilledega, selle eest hoolitsesid kaasõpilased ja külaelanikud kõige enam, sest esi-

mestele oli kangelane lähedane sõber, teistele aga esimene langenud kangelane Pajusi külas. Kõige karmem lilledooja kangelashauale oli aga Leesik ja ta lubas, kui suureks kasvab, püstitada kalmule mälestusmärgi enda surmast päästmise eest.

TRAADITU TELEGRAAFI VÕIDUKÄIK.

Ed. Jür-on.

2

Traaditu telegraaf leidis juba maailmasõja ajal laialdast kasutamist. Eriti hoogu läks aga sädetelegraaf viimastel aastatel. Teda aitas tuttavaks teha juhus, millel muidu ühendusabinõudega midagi ühist ei ole, nimelt poksivõistlus.

Juba mitu aastat katsuti praktilises elus traaditu telegraafi ja telefoni, kuid ta ei leidnud teed laialdastesse rahvahulkadesse. Pittsburgis ehitati raadio-saatejaam, mille kaudu raadiokontserte korraldama hakati; sellest hoolimata, et võimalus avanes sädetelegraafi kaudu kogu maailmaga ühendust pidada, tellisid ainult vähesed omale vastuvõtteparaadid ja hakkasid Pittsburi raadiokontserte kuulama.

Ameeriklaste huvide tulipunkt oli sel ajal kuulus Dempsey-Carpentieri poksivõistlus, mis pidi otsustama ameeriklase ja prantslase üleoleku küsimuse. Ameeriklased olid kahe ilmameistri võitluse tagajärgedest väga huvitatud; veeti kihla suurte summade pääle, päältvaatajate kohtade eest makseti muinasjutuliselt kõrget hinda. Siiski võis ainult väike arv õnnelikke võitlust oma silmaga näha.

Seda meeleolu kasutas Westinghousi tööstusühing, mis raadioaparaate valmistas. Ta säadis poksivõitluse koha lähedale mikrofoonid, kuna vastuvõtteparaadid kõikidesse Ameerika linnadesse laiali saadeti.

Rahva uudishimu oli osava reklaamiga äratatud ja kui siis teatud tunnil võistlus algas, oli rahva vaimustus raadio üle määratu suur, sest kõik võisid kuulda märguvilet võitluse algul ja iga järgmise roundi eel, võitlejate hääletsusi, kohtuniku sõnu ja päältvaatajate meeleut vaimustuskisa ameeriklase Dempsey võidu puhul.

See poksivõitlus otsustas sädetelegraafi

saatuse. Rahvas otse jumaldas uut ühendusabinõu, ajakirjandus ülistas seda kui ideaalset ühendusabinõu. Vabrikutele tuli tellimisi nii palju, et raadioaparaate pooltelegi tellijatele ei jätkunud ja neid ainult isikliku tutvuse kaudu vabrikuomanikuga võis saada.

Kogu Ameerika Ühisriigid jaotati ringkondadesse, iga ringkonna piiridesse ehitati saatejaam, mis oma abonente iga päev kontsertidega, referaatidega, ettekannetega ja igasuguste teadetega varustab. Öhtuti jutustatakse lastele muinasjutte.

Praktilise tähtsuse on raadio omandanud muidugi igapäevases tegelikus elus, luues inimestele suuri soodustusi.

Juba mitmeid aastaid saab kogu maailma ajakirjandus raadiogramme näol tarviliku informatsiooni tähtsamatest sündmustest mõne minuti jooksul. Harilikud ajaleheteated, börskursid, kaubahinnad, päevased ja öhtused uudised, üldse igasugused mõeldavad teated lendavad elektrilainete näol õhkkonda, kust neid iga huvitatud raadiojaam kinni võib püüda.

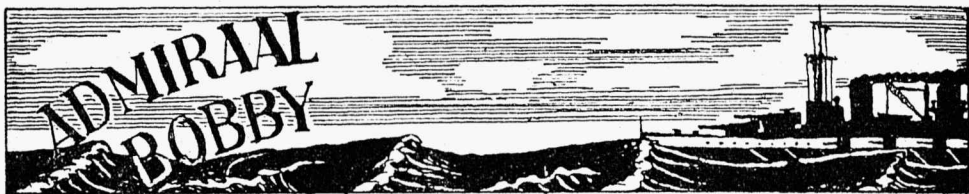
Kuna raadiotelegraaf, on määratud kaugeima informatsiooni jaoks, on raadiotelefon vähema ulatuse pääl leidnud väga mitmekesise kasutamise. Linnades antakse raadiotelefoni kaudu sellekohase sissesääde abil, mis häält kõvendab, päevauudised otsekohe tänavale rahvahulgale teada. Tantsusaalides keerlevad paarid muusikahelide saatel, mis raadiotelefon mitme tuhande kilomeetri kauguselt sinna saadab. Muusikaheli, mis vastuvõttejaama aparaadis kuulduvad harilikku telefonikõne valjusega, kõvendatakse aparaatidega, mille ehituses on läbi viidud sama põhimõte, kui grammofoni

suurendustoru juures. Klubides ja seltsimajades kuulatakse raadiotelefoni kaudu kõnesid ja vaielusi parlamendis, teaduslikke loenguid ja referaate või mõnda maailmakuulsat laulu- või muusikakunstiikku.

Kui vastuvõtteaparaat oma korteris üles säada, võib kõike seda kodus kuulda. Ajalehed avaldavad igapäev jaamade ettekannete kavad, ära tähendades ettekande aja ja jaama elektrilaine pikkuse. Parlamendi-

valimistel Inglismaal kasutati raadiot kui mõjuvat abinõu valimiseelse kihutustöö tegemiseks. Parlamendi liikme kandidaadid ei sõitnud enam maad mööda ringi kõnesid pidama, vaid rääkisid oma kodus raadiotelefoni aparadi sisse, kuna sõnakuulelikud elektrilained kõne loomutuult üle kogu riigi laiali kandsid, nii et see kõlas ühel ajal klubis, seltsimajas ja erakorteris.

(Järgneb.)

Georg Fröschel. Tõlk. A. V.

Teine päätükk.

Bobby pageb oma õnne eest, kuid see tabab siiski ta.

Mõni päev hiljem oli suur lahing, kus St. Jamesi kool oleks hirmsasti tasanud oma viimse kaotuse, kui mitte viimisel momendil — kuid jutustame ikka järgimööda kõik.

Ühel vabal päälelõunal kogunesid St. Pauli lõpuklassi poisid ühte courti, kus nad harilikult sõjanõu pidasid. Courtideks nimetatakse Liverpoolis väikesed õued, kuhu ainult läbi kitsaste käikude pääseb. Nad istusid sääl vana kaevu ümber ja kiitsid üksteise vahvust ja jõudu — ikka veel viimse võidu puhul — meelega tuletamata, et see võit saadud alatuse läbi.

St. Pauli poisid tundsid endid väljaspool hädaohtu, sest vahid olid väljas, instruksiooniga: hädaohust kohe teatada.

Kuid seekord juhtus üllatus. Üks luuraja, esimese klassi poiss ja kirklik Bobby poolehoidja, sai vaenlaste asukoha teada ja teatas Bobbyle.

Bobby paled hakkasid õhetama, kuuldes tähtsat teadaannet. „Tubli, Tommy,“ kiitis ta. „Sinust saab veel asja.“

Kuid nüüd oli vaja tähelepanemata pääseda hoovi. See ei olnud nii kerge.

Bobby käskis oma poisse teatud kohas oodata, kutsus Tommy, ja läks. Varsi olid

nad majade juures, mille vahelises õues asusid vaenlased.

Bobby märkas kohe vahte, kes pidid kaitsma sissekäike. „Nad on veel courtis,“ ütles ta Tommyle. „Kuid kuidas pääseme meie sisse, ilma et nad märkaksid?“

Korruga kõlas vile teisest tänavaäärest ja Bobby nägi Jimmy Swifti, poissi, kes temast küll vanem oli kaks aastat, kuid kellega ta oli siiski olnud hää sõber, sest ta oli samuti teeninud Jimmyt, nagu teda teenis Tommy.

„Halloo, Bobby,“ hüüdis Jimmy ja tuli lähemale. „Kuidas läheb?“

Bobby vastas, tal minna täiesti rahuldavalt ja küsis, mis ametit pidavat Jimmy, sest poisil oli käes suur haamer ja tangid.

„Ma olen õpipoisiks sääl tislari juures,“ vastas Jimmy ja osutas sõrmega ühte majadest, millest just Bobby oli huvitatud.

Bobby vaatas ja üks mõte läbistas ta. „On su töökojal uks hoovi?“

„Ei, miks sa küsid seda?“

Bobby oli liig erutatud, et õieti vastata. „Kas teil ei ole ka aknaid, kust hoovi pääseks?“

„Jah, on küll,“ vastas suurem poiss. „Meie tagakambril on kaks akent hoovi poole. Aga mis need rumalad küsimused tähendavad?“

„Kohe, Jimmy!“ Bobbyl oli palavik erutusest. „Usud sa, et su meister lubaks paaril poisil läbi töökoja akna hoovi ronida?“

„Meister ei ole praegu töökojas ja sellid lubavad seda kindlasti Aga ütle ometi mis teil ees on?“

Kiiresti seletas Bobby, kaalu pääl olevat üldse St. Jamesi kooli ja eriti tema kui väejuhi hää nimi ja et tema valmistavat St. Pauli poistele hirmsat kättemaksu. „Sa ei salli ju ka neid kehkenpükse, Jimmy! Lase meid ronida läbi akna!“

Bobby ei palunud asjata. Jimmy unustas oma tislери õpipoisi seisuse, lasi endale ära seletada selle toreda sõjaplaani ja lubas käesurumisega oma tegeliku toetuse. Vaevalt oli Bobby selle saavutanud, kui ta jooksu pani sinna poole, kus ootas ta sõjavägi.

Poisid võtsid ta suure hurraaga vastu, kuid valju ilmega kästi vaikida ja teatati oma maakuulamise tagajärgedest. Mõne minuti pärast marssis väike salk, umbes pooltosinat poisse, läbi tänavate; tasa pugesid nad töötuppa, kus neid naerdes vastu võtsid sellid, ja piilusid läbi akna hoovi, kus veel istusid kaevu juures St. Pauli poisid ja keksisid oma vanade kangelastegudega. Oleks nad aimanud, et vaenlane, keda nad pidasid lõpulikult lööduks, oli nii lähedal!

Bobby sai ülesandega hakkama. Ta surus alla oma ärrituse ja korraldas oma väikese sõjaväe. Töökoja sellidele tegi lõbu see sõjamäng ja nad lubasid poistele varustuda peenikeste keppidega, mida sääl küllaldaselt oli. Need peenikesed latid ja kepid pidid olema odad ja mõõgad ning poisid võtsid nad õhinal ja tundsid endid nüüd päris sõjameestena.

Bobby säadis poisid mõlema akna juure, lasi tasa avada luugid ja andis vilega kokkuräägitud signaali. Esimesena kargas ta ise välja ning tema järgi teised, ning metsiku kisaga, vibutades odasid ja mõõku, tormasid nad vaenlase kallale.

Üllatus oli täielik. Vaenlane katsus vastu hakata, kuid sõjariistad tegid oma töö. Pageval vaenlaste juhatajal kloppis Bobby oma käega kuuest tolmuga välja. Viimane kaotus oli hiilgavalt tasunud! Sel puhul pidas ta parajasti oma sõduritele õnnesoovi kõnet kaevu juures, kui ta korruga kahva-

tas ja kiiresti hoovist kadus. Mis juhtus? Mis tont ta nägi?

Ei, see ei olnud tont, kes Bobbyt nii ehmatas, et tal sõna suus suri. See oli vana hallijuukseline härra mustas kinninööbitud kuues, mille rinnaesist ehtis suur valge kravatt, ning läikiva torukübaraga, kes röövis Bobby enesevalitsuse. Parajasti tahtis Bobby ette panna oma poistele, kolmekordse hurraaga oma võidurõõmu väljendada, kui see uhke härra hoovi astus suure aumärkidega ohvitseri kõrval. Bobby kahvatas ja hirmuhigi tuli talle otsaesisele. Mis tahtis auväärt härra siin mustas hoovis? Kas ei olnud see seesama lord, kellele Bobby viskas paari päeva eest õunasüdame vastu kravatti? Jah, seesama, ning kindlasti oli ta tulnud, et viia karistada väikest pahategijat! Sest mis pidi tähendama see, et ta Bobbyt otsis siin varjatud hoovis, et ta poisse vaatles ükssteise järele ning et ta valjusti ja selgesti ütles ohvitserile, kes teda saatis: „Sääl on lõpuks see poiss, kellest ma kõnelesin teile!“

Kui Bobby neid sõnu kuulis, oli kadunud ta vahvus. Ta oli valmis võitlema tuhande St. Pauli poisiga, kuid mitte ühe lordi ja kindraliga, kes teda jälgisid salajasmate peiduurgasteni, et lasta teda viia vanglasse või isegi völlasse. Ainult kiire põgenemine võis päästa sellest. Ning enne kui uhke härra jõudis läheneda, enne kui teised poisid taipasid, mis juhtunud, kargas Bobby ühe hüppega üle kaevuääre, jooksis üle hoovi nii ruttu kui suutis ja lipsas teisest küljest tänavale. Sääl ta kadus kohe inimeste hulka ega julenud terve päev enast näidata hoovi läheduses, kus ta saavutanud nii suure võidu.

Ära joostes kuulis Bobby küll, et vanahärra teda hõlkas ning teda hoopis sõbralikus toonis palus seisma jääda, kuid ta oli tark ja ei läinud lõksu. Ta teadis liig hästi, et lordil oli põhjust olla kuri temaga, ning sellepärast katsus, et minema sai, kutsutagu teda küll nii mahedate sõnadega tagasi.

„Pagana poiss!“ ütles vanahärra ohvitserile, kui Bobby oli plehku pääsenud. „Saab vaeva näha, enne kui poisi kätte saab. Vaatasite teie teda hästi, härra kindral?“

„Jah, ma vaatasin teda ja usun, et ta

meile väga kohane on," vastas ohvitser. Igatahes peab talle kombat kätte õpetama. Pääle selle tahan ma selle võrukaela homme õhtuks kinni püüda."

„Kuidas te teete seda?“ küsis härra mustas kuues.

„Nii,“ vastas ohvitser ja läks kannuseid kõlistades väikese Tommy juure, kes suurte silmadega lähedal seisis ja härrasid pilkudega neelas.

Sel silmapilgul ei olnud enam võitjaid ja võidetuid. Võitlus katkes, poisid unustasid vana vaenu. Oli tähtsamat, huvitavat: üks lord ja kindral olid astunud väikesesse musta hoovi! Mõlemad härrad mõjusid kui tulijad teisest maailmast. Mis nad võisid otsida? Mis tahtsid nad Bobby Croftilt? Sellepärast võis ka unustada korraks vaenu.

Sääl oligi kindral, valge habeme ja hulga aumärkidega, väikese Tommy juures, vaatas valju pilguga talle otsa ja küsis:

„Kuidas on poisi nimi, kes ära jooksis praegu?“

Tommy viivitas momendi. Ei olnud vist õige ära anda Bobbyt. Kuid kindrali valjud silmad vaatasid nii kindlasti otsa talle, et ta pidi vastama. „See oli Bobby Croft. Kuid teie ei tohi talle midagi teha, härra sõdur. Bobby on meie juht,“ ütles Tommy ara pilguga.

Kindral pidi naeratama, kuules, kuidas väike hirmunud paljajalgne poiss oma suurema sõbra eest seisis. „Nii, ta on teie juht. On Bobby nii vahva poiss?“

„Ta on väga vahva poiss, härra sõdur. Ta üldse ei karda,“ vastas Tommy uhkesti.

„Ja võid sa öelda, mu poeg, kus elab see kangelane ja kus ta koolis käib?“

„Bobby elab Albertdocki juures ja meie kõik käime St. Jamesi koolis,“ oli Tommy vastus.

Kindral pomises: „Ütle oma Bobbyle, et ta ei pea ära jooksmas, kui ta tõesti nii vahva on ja säh oma teadete eest!“

Kindral pistis käe tasku ja ulatas Tommyle väikese hõberaha, hiilgava shillingi. Tommy kahvatas. Nii palju raha ei olnud tal iialgi enne. „Terve... suur... terve shilling, härra sõdur?“ kogeles ta.

„On sinu, mu poeg, osta selle eest endale pall või mõök,“ ütles kindral lühidalt ja läks teise härraga välja hoovist.

Tommy vaatas neile suurte silmadega järele, vaatas oma kätt, sääl oli ikka veel hiilgav hõberaha. See oli liig suur õnn ta väikesele südamele. Ta viipas mütsiga, jooksis mõlemale härrale järele ja hüüdis peenikese häälega: „Hipp-hipp-hurraa!“

Muidugi teadis Bobby kõik, mis hoovis juhtus. Kuidas ta ka ei murdnud pääd, ei suutnud ta arvata, mis see kõik tähendas. Nii palju teadis ta oma kogemustest, et kui suuri härrasid huvitab väike vaene poiss, siis saab see väike poiss võimsaid kõrva-kiile.

Möödus mitu päeva. See oli ühel neljapäeva õhtul umbes kell kuus ja Bobby istus kitsal koolipingil ning kirjutas hoolega suurt lugemistükki ära.

Kestis tol ajal kooliaeg Liverpoolis kella kuueni õhtuni, oldi nii julmad väikeste poiste vastu, et neid poole ööni vaevati Inglise õigekirjutuse säadustega? Ei, üldiselt lõpesid tunnid sel ajal kell neli, kuid isearalistel juhtumistel tehti erand sellest säadusest. Siis lubati õpilasele veel paar tundi mugavais kooliruumides viibida ja paar lehekülge raamatust puhtalt ümber kirjutada. Samase au vääriliseks oli ka Bobby arvatud, sest ta oli pääle lõunat auväärt, kahjuks liig hääd õpetajat Wibletoni vihanud ja õpetuskäiku paberkuulide loopimisega seganud. Ühe sõnaga: Bobby jäeti kinni ja nüüd ta istus pisarad silmis ning kahetsus südames. Oli nii kurb istuda poolpimedas koolitoas ja maalida tähti tähtede järele paberile, kuna all sadamas pot-

sid hulkusid ja igasuguste vingerpussidega merimehi ärritasid.

Wibleton, õpetaja, istus kateedril ja hooletu vaatele oleks arvanud, et ta parandab oma halvasti kasvatatud õpilaste vihke. Tõepoolest aga lubas hra Wibleton endale väikese uinaku. Paruk oli tal kuklasse nihkunud, kuna prillid üsna ninaotsal asusid. Ning kuna Wibleton tasa norskas ja nii enda haistmiselundit väristas, tekkis hädaoht, et prillid võisid maha libiseda ninalt ja tindipotti kukkuda.

Kuid nii kaugele ei saanud asi minna. Silmapilgul kui prillid juba üsna ninaotsal istusid, kui põnevalt vaatav Bobby parajasti katastroofi ootas, koputati uksele. Õpetaja kuulis seda, ajas ruttu sirgeks enda, lükkas prilli tagasi õigele kohale, kastis sule tindipotti ja hüüdis: „Sisse!“ Bobby kummardas vihiku kohale ja tegi kui oleks ta terve aja hoolega kirjutanud. Uks avanes ja sisse astus teener tumesinises ülikonnas.

Isegi Wibleton ei saanud varjata oma hämmastust, kui süngesse klassitappa astus kõrk teener. Põlgava pilguga marssis ta koolipinkidest mööda, läks otse kateedri juure, ja hooletult kummardades küsis: „Olen ma õpetaja Wibletoni juures?“

„Jah, seda küll,“ vastas õpetaja veidi kohmetanult. „Mis te soovite?“

„Mul on teile üks kiri,“ ütles teener ja ulatas õpetajale suure kirja, millel punas suur pitser.

Wibleton võttis pääd raputades kirja, avas hoolikalt ta ja vaatas läbi vähesed read. Sää! pidi vist olema midagi hämmastavat, sest õpetaja luges kaks-kolm korda, ning siiski arvas ta vist, et luges valesti, sest ta küsis väga imestanult: „Tema Hiilgus ise ootab poissi?“

„Jah,“ vastas teener oma kõrgi näoga. „Ma pean poisi kohe kaasa võtma.“

Nüüd teadis Bobby, kes seda kõike uudishimulikult jälgis, kust tuul puhus, ja ehmatas surmani. Kättemaksuhimuline lord jälgis teda koolini ning saatis oma teenri, et lasta viia teda hirmsa kohtu ette! See oli liig. Ka kõige halvema tänavapoisi vahvusel on piirid. Bobby vajus pingi alla ja tahtis tasa ukse poole ronida kui õpetaja hüüdis: „Bobby Croft!“

Tahes või tahtmata pidi Bobby jälle nähtavale kerkima, kuid õpetaja sõnu ootamata hüüdis ta: „Palun, härra õpetaja, ärge andke mind härra teenrile kaasa! Ma tõesti ei tee seda enam teinekord!“

„Ma ei tea, mis sa tegid, ja mis Tema Hiilgus tahab saada sinust,“ ütles õpetaja, „kuid sa pead sõna kuulma. Ole hää poiss ja mine härraga, kuhu ta su viib!“

„Ei, ei!“ hüüdis Bobby ja enne kui õpetaja teadis, mis juhtub, kargas Bobby pingist välja, ruttas ukse juure ja tahtis välja lipsata.

Kuid teenija oli kiirem temast. Viimsel momendil haaras ta Bobbyt kuuehõlmast kinni ja tõmbas ta tagasi klassitappa. „Mitte nii ruttu, mu poiss,“ ütles ta rahulikult, „meie läheme üheskoos.“

Hoides Bobbyt varrukast kummardas ta õpetaja ees ning sammus aeglaselt ukse poole, poiss kui pakk käe otsas. Ta astus välja koolimajast, nähtavasti mitte sugugi märgates, et ta käsi hoidis poissi, et ta kõrval hädaldas üks väike inimene, kes kaeblikult palus lahti lasta. Alles tänaval alistas Bobby oma saatusele; nähes, et teener oli halastamatu, tahtis ta vähemasti teada saada, mis teda õieti ähvardas ja kes oli jälgija. „Mis te tahate minust, härra teener?“ küsis ta uhkelt mehelt.

Kuid mees toredas ülikonnas vaikis ja vedas Bobbyt endaga kaasa. „Kuidas on teie härra nimi, härra teener?“ küsis Bobby uuesti aralt. Teener vaikis ja sammus edasi. „Kuhu viite minu, härra teener?“ See oli viimane küsimus, mille julges ette panna Bobby.

Vastus, mille ta sai, oli uus üllatus. „Ema juure, sa võrukael,“ ütles teener ja käänis tõepoolest Bobbyt kaasa tõmmates tänavale, mis viis sadama poole.

Bobby süda läks kergemaks. Kui mindi tema ema juure, siis ei võinud asi väga halvaks minna. Ta ajas sirgu enda ja sammus vabalt edasi teenri kõrval, kes van-giga juhtunud muudatusest aru ei saanud.

Kuid juba saabusidki nad väkesele majale, kus elas Bobby ema. Aknad olid valged ja vaatasid sõbralikult pimedasse. Bobby vilistas, nagu ta harilikult teatas oma tulekut, ning astus üle läve. Kuid ei ilmunud koridori ta ema, midagi ebaharilikku pidi ole-

ma juhtunud. Teener võttis Bobby õlast kinni, vajutas ukse käepidet ja lükkas poisi enda ees tuppa.

Bobby astus sammu üle läve, siis tahtis ta jälle tagasi tormata. Ta oleks põgene- nud kodust, poleks teener väljpääsu su- lenud. Oli tõesti juhtunud midagi ebaha- rilikku, midagi väga ebaharilikku! Tüüri-

mehe Crofti väikeses elutoas seisis kaks suurt isandat, kelle isikud sinna sugugi ei sobinud. Need olid: hallijuustega härra kinninööbitud mustas kuues ja tusane laia- õlaline ohvitser, kellele habe andis väga kurja väljanägemise. Need olid Bobby jäl- gijad, kes olid nüüd tunginud isegi ta isa- maija. (Järgneb.)

LORD BYRON.

19. apr. 1824. mälestuseks.

— a o —

19. aprillil, nüüd saja aasta eest, suri Greeka vabadussõjas saadud haigusse luu- letaja, kelle nimi tol ajal oli vist Goethe

Lord Byron

oma kõrval kõige tuttavam kogu maailma- kirjanduses, vahest isegi tuttavam viima- sest, vähemalt lugejate laiemale ringkonnale, kes maitse- nud ta teoseid veelgi suurema

põnevusega ja jälginud iga tema sammu ja toimingut erakordse huvi ja imetlusega: lord Byron. Ta oli kogu oma vara ja jõu annud võõra rahva iseseisvuse kätte- võitlemiseks, oli enda palgatud väeosaga appi läinud rahvusele, kelle saatust ta oma luules oli kajastanud osavõtu ja vaimustu- sega, ja suri nüüd harjumatu ilmastiku aga ka jõupingutuste tõttu saadud palaviku tagajärjel Greeka vägede pääkorteris, väi- keses linnas Missolunghis, kus mõni kuu enne seda oma 36-aastase sünnipäeva puhul oli kokku võtnud oma elu lõpparve sõna- des: „Kui kahetsed oma noorust — miks elada? Ausa surma maa on siin: — üles tapaväljale, ja anna oma elu! Otsi, mida harvemini otsitakse kui leitakse — sõduri hauda, kõige paremat sinule; vaata siis ringi, vali asupaik ja päri puhkus.“ Maal. „kus kuulsus katab kangelase kandraami või pärjatab ta otsaesist“, oli see surm talle kõige sobivam — mehele, kes kogu oma elua oli olnud kuulsatest kuulsam ja kelle elu oli olnud alaline võitlus terve oma kaas- ajaga, kes oli vägimeelsuse ja intensiivse, tugeva vaimu kehastus. Meile, kellele võit- lus välise iseseisvuse eest seljataga ja võit- lus sisemise, vaimlise iseseisvuse eest veel ees, on võib olla isegi kohasem kui muile, ta maist elukäiku mõne sõnaga mälestada.

Byroni (lord George Noel Byron, sünd. 22. jaan. 1788) võitlejalik ja taltsutamatu iseloom oli juba ette joonistatud ta esivane- mates, kuulsas ja vanas soos, kelle suur- sugust ta tuletab allpool tsiteeritud luule- tuses meele järgmiselt: „Mõtle, kelle läbi

su veri nõrgunud su soontesse, ja siis hihi oma hoop!“ Leo William Vallutajaga Inglismaale tulnud suguvõsas voolas normannide, vikingite veri ja mingi vikingite kärsitus ja käreus põles ka Byroni isas ja vanaisas. Vanaisa, tuntud meresõitja, isa kõige hoolimatum elupõletaja, olid mõlemad ühevõrra erinevad harilikust keskpärasusest — viimast, endahävitajat, kutsuti „hulluks Byroniks“. Säält näib tulnud Byroni elu suurejoonelisus, selle elu, mis oli sama tagasihoidmatu geniaalsuses kui elu astjate tühendamises põhjani. Tema iha viis lõpmatusse, leegitsusse, kogu olemuse plahvatusse. Temast sai see vanade greeklaste müütoloogia Eufoorion, noormees, kes püüab ennatult päikese ligi tiivutada, kellena teda vana Goethe leinab taga oma Fausti teises osas.

Byroni ellu tekkis algusest pääle suur lõhe, suur kahepaiksus kehaliselt ja vaimliselt, mis istutas ta hingesse selle meelekibeduse, selle „maailmamure“ eod, mille mõjuline on kogu läinud aastasaja esimese poole kirjandus ja mille kõige suurem edustaja luules veel tänapäevani on Byron ise: ta oli välimuselt haruldane, otse kaunis, kogu oma eluaja enda ümbruse lemmik, pääle ühe väikese, vaevalt märgatava vea, mis, kuigi teised harva aimasid seda, ometi kibestas ta auahne meele võib olla enam kui kõik muud ta nooreea muljed. Teine painaja oli vaesus: suurte esivanemate võsu oli sunnitud oma lapsepõlve veetma tunduvas puuduses, kuna ta ühe sugulase surma tõttu päris lordi aunime ja varanduse — sellegi nii äkki, nii ootamatult ühest äärmusest teise sattudes, et see ta vaimu tasakaalule ei olnud vähemalgi määral tervendav.

Koolis esines ta vaprana ja suuremeelena, muu seas eriti vanemate õpilaste meelevalda hooleks jäetud noorte koolituli-
jate kaitsja ja abimehe osas. Siin — aristokraatlikus „Harrow Schoolis“ — valmis tal esimene valik noorepõlve häid ja vigu osutavaid luuletusi, mil puhul arvustus väljendus võib olla pisut liig teravalt ja salvavalt. Veel teravam ja salvavam oli aga hoolikalt valmistatud, vihas geniaalsuseni tõusev Byroni luulevormiline vastus selle puhul — satüir „Inglise laulikud ja Toti arvustuse kirjutajad“, metsik, kuid suure-

pärane kallaletung, milles piisutati läbi kõik Briti ühendatud kuningriikide arvustajad ja kirjanikud, niipalju kui neid Byronil teada oli, hääd ja halvad, keskpärased ja esmajärgulised, isegi need, keda Byron hiljemini rõõmpuga tunnustas ja kellega ta sai kõige südamlikumaks sõbraks ja kaaslaseks, nagu Walter Scott, Thomas Moore ja muud.

Inglise aristokraatide kasvatuses viimseks astmeks oli alati olnud reis Euroopa mannermaale — selle teekonna tegi Byrongi pärast võrdlemisi jõudepillavalt möödasaadetud ülikooliaega ja oma esimest ülesastumist Londoni seltskonnas. Ta valis enda eesmärgiks tol ajal iseäranis kirjan-
duse kaudu moeks saanud Lõunamaad, eriti Balkani poolsaare ja Hommikumaa — samas ümbruses, milles saatus määras talle hiljemini surma. Hispaania, Portugaalia, Itaalia, Albaania, Greeka, Türgi libisesid kiires järgnevuses ta silmist mööda. Ta nägi neis kõigepäält romantilisi külgi — mineviku hiilgust ja oleviku hallust ja tume-
dust, esivanemate suurust ja järeltulijate argust ja tühisust, muistset suurt energiat ja praegust lõtvat himudele järeleandmist. Ateenas lõkatas talle ilus noorusearmastus. Albaanias käis ta säälese kardetud ase-
vallitseja Ali Pasha juures külas — need ja muud muljed peegeldusid suure lüürilise-päevakajalise teose stantsides, mille ta siiski pidas nii tähtsusetuks, et seda kojupöördumisel ühele ta reisi kirjanduslikkude viljade järele pärivale sõbrale ei esitanudki, vaid selle asemel näitas ainult igavad, autori poolt väga austatavaid Ladina klassikuid nõrgalt jäljendavaid „Vihjed Horatiusest“. Kuid tuttav ei leppinud, vaid uuris põhjalikumalt, andis lüürilise päevaaramatu trüüki, ja tulemu-
seks oli — kirjaniku ootamatu kuulsus: tõeliselt üle õõ sai Byron kirjanduslikuks suuruseks — raamatut osteti, raamatut arvustati, raamat sai vaidlusaineks kirjandusli-
kes ja „moodsais“ aristokraatia ringkonnis. Jälle kord oli Byroni saatusesse tulnud suur pööre, ta oli harilikust, võrdlemisi andekast luuletajast tõusnud esimesejärguliseks jõuks, kelle ees isegi vanameister Walter Scott lasetas nii otsustavalt sõjariistad, et laulis lahkumislaulu muusale ja

loobus lõpulikult luulest, selle asemel asudes romaanide kirjutamisele, mil alal pidi lõikama veelgi rikkalikumad loorberid. Byron oli nüüd tõesti oma elu hülgetipul — alles üsna noorukesena; seltskonna kogu üldsuse arvamises ei ole ta omal elueal ialgi nii kõrgel seisnud kui siis, sest sellele tõusule järgnes hiljemini sama järsk lange mine.

Millega seletada teose — „Childe Haroldi palverännaku“ — ootamatu mõju? Inglased ei olnud tol ajal just väga tähelepanelikud noore luule vastu — Byroni eelkäijad Wordsworth ja Coleridge näiteks pidid kaua ootama, enne kui saavutasid tunnustatud seisukoha kirjanduslikus maailmas. Kas siis Byroni luule sügavusega? Ei. Kuid ajavaimuga. Ajavaim armastas seda, mida Byron pakkus — kaugeid maid ja heredaid värve; selle kalduvuse olid temas arendanud luuletajad nagu Southey, hirmu ja õuduse romaanide isa Horace Walpole j. t.; kogu XVIII aastasaja vaimline elu oli läinud külma, kaine filosoofia juurest erutavate, tumedate elamuste poole. Ning ajavaim igatses refleksioone — mõttemõlgutusi kadunud mineviku suurest, kaotsiläänud lihtsusest ja elementaarsusest, sellest, mida olevikus nähti puuduvat ja mida imetleti, kuigi ise ei suudetud selle kõrguseni tõusta. Mõttekujutuses lihtses maailm vaimu- ja meeletegevuses, mida ta enda rusutud õhkkonnas ei leidnud. Aga võib olla ei olnud see siiski kõik — kõike seda oli ennegi laulus ülistatud teiste poolt? Byron tõi veelgi enam: kuna endised luuletajad ei olnud julenud otsekohe olevikku arvustada, tegi tema seda täiel avalikkusel, teravalt ja paatoslikult, nimetas mimesid, puudutas asju, millest enne oli hoitud kõrvale — ja enne kõike tõi ta esimest korda sarnasel mõjuvusel ja sarnasel vormimeisterlikkusel esile suure, kõike selle poliitilisest tagurusest ja Prantsuse revolutsiooni ootuste nurjaminekust pettunud ajajärgu nukrust üheks kujuks kokkuvõtva uue inimtüübi, selle, mida Prantsusmaal juba oli kujutanud Chateaubriand oma „Renés“ ja „Atalas“, aristokraadi ja elumaitaja, kes oma tühiste kirgede ja kergemeelse elu eest püüab pageda seltskonnast eemale endisaja imposantsete mälestuste keskele, kuid keda meedki ei

rahalda — keda piinab enda rahunematu iseloom, enda sisemine vaigistamatu tung — „tume däämon, Mõte“ — kes näeb teiste lõbutsemist ja hõiskust ja ometi peab üksi sammuma — tüübiline romantik, kelle minevikku lisaks varjutab mingi sünge, ununematu tegu, mis veelgi tõstab ta kuju reljeefsust. Byron on sellele kujule annud kõik temale kättesaadaval olevad tumedad värvid, on kasutanud kõik selles peituvad efektiivõimalused, on seda päälegi huvitavaalt drappeerinud rüütlina (Childe Harold — childe-rüütel), seega annud keskaegse ilme kujule, mis siiski oli pärit olevikust, ühendanud oma aja kõige põnevamad küsimused selle luulelise dekoratsiooniga, mis vastas kõige enam aja maitsele — mäherdusest efektiivikusest ja suurest aktuaalsusest tuligi läbilõöv mõju, mis tõstis kirjaniku järsku ajajärgu loetavama luuletaja seisukohale, tegi ta teosest üld-euroopaliku sündmuse. Ja kõige lisaks tundus selle taga siiski ka silmapaistev isik, kelle energia ja and väljendusid värsside hiilgavas vormis ja luuleliste nägemuste kaasakiskuvuses ja leekivuses, mille tõttu mõnigi nende koht on saanud ununematuks, on veel nüüdki pea igale Inglise ja paljule muile Euroopa lugejale tuttav ja on lõpmatuid kordi tõlgitud pea kõigisse maailma keeltesse.

Raud ei jahtunud Byronil — ta tolle aegne meeoleu tõukas teda seda edasi taguma, ja järgnevat aastail ilmus talt terve rida sama süngelid kangelastüüpi kirjeldavaid idamaa-ainelisi lugusid värssides: „Gjaur“ (uskmatu, mitte-muhameedlane), „Korsaar“, „Lora“ jne., mille keskkohaks igal pool on sama, ainult teisenimeline Childe Harold, kuid veelgi romantilisemas ümbruses ja enamasti õudse, verise sündmustikuga — hämara eepilise loo ehteks aga igalpool liürika, pateetiline ja võimas, mille esemeks endine tung vabaduse järele või loodus või elust pettunud, kirgliku päätegelase isiklikud hingeelamused. See tüüp, see liürika tundusid nii uutena, nii üllatavatena ja haaravatena — kuigi nad tegelikult, nagu tähendatud, olid esinenud juba nii oma- kui väljamaa kirjanduses. Byron oskas neisse igas uues sama põhianet teesendavas teoses panna nii palju isiklikult läbielatud, et tal ei leidunud enam võist-

lemaid literaarses ega seltskondlikuski elus. Temast sai Londoni „lõvi“, ta ülikondki, mitte ainult ta salmid, said jäljendatavaks, ta tööde trükid müüdi läbi mõne päevaga. Ta oli aastate kestes päevakangelane sõna tõsisel mõttes, see isik, kelt kirjanduses loodeti kõige enam uut, kelle toodangule kõige suuremad vaimud, näit. Goethe, ei keelanud oma tunnustust.

Praegu ei hinnata neid teoseid enam nii, neis on liig palju karjuvat ja liialdatut, nende lüürlilisedki osad ei näi arvustusele küllalt peened, neis on leitud nii palju endiste autorite kajastusi, et ülistus on sagedasti muutunud selle vastandiks. Kuid tol ajal mõjutas just see tema esimese, veel noorusliku ajajärgu toodang nii sügavalt Euroopat, et näit. peaaegu kogu Vene kirjanduse tõus võlgneb tänu just sellele Byronile, et Poola kirjandusline ärkamine on kõige suuremal määral tema mõjualune, et Itaalia, Prantsuse, Hispaania romantism ei ole mõeldavad „byronismi“ elementideta.

Kuid oli juba käes aeg, mil seltskonna vahekorras Byroniga juhtus järsk, põhjalik pööre. Põhjuseks oli Byroni abielu. Ta oli nainud daami, kelle lugupeetus ega sünnipära suursugusus ei saanud kaotada tõisiasja, et ta oli liig kõrk ja osavõtmatu, ja võib olla väikeseandeline Byroni jaoks. Ta ei saanud läbi luuletaja ja ga. Süüd võis olla ka Byronil endal — igal juhusel katkes ühendus, ja Byron, kes oli kuulsuse vibu liig pingule ajanud, ka oma isiklikkude ekstravagantsuste ja auahnusega, sai hukkamõistu — laimu — ägeda, piiripidamatu viha osaliseks, mida ta sel määral ei olnud kaugeltki teeninud ja millega ühinesid esimeses jões Londoni ja kogu Inglismaa silmakirjateenrid. Byron ise võitles endaga valusalt naise poolt ootamatult esitatud lautusnõude puhul, ta meeleolu kajastus traagilikkuseni tõusvates salmides, kuid ei jäänud üle muud, kui veel kord lahkuda võõraks saanud Inglismaalt, seekord lõpulikult.

Selleks, milleks Byron veel praegu on kogu inimkonnale, sai ta nüüd alles. Ta iseloomu halvad küljed — poseerimine, auahnus, ebamõõdukus — ei ununud ka siin, ta ei saanud lahti oma äärmustesse kalduvast laadist ega suutnud varemaltki kuulu-

nud isiklikkuse heli oma töödes igakord summutada — kuid ta sai siiski vabamaks seltskonna mõjust, mille keskel elades ta ei olnud suutnud oma loomingut täiesti ideaalsena hoida, ta elas nüüdsest päälle ikkagi enne kõike enda sisemisele tungile ja kogu inimsoole, mitte ainult selle „publikuks“ kutsutavale osale, ja ta vaade kõigele sellele, mis ta ajas oli kõdunenud ja hukas, avardus ja terines. Siit päälle võitles ta veel otsustavamalt kui enne suure reaktsiooni vastu, mis pärast Viini rahu (1814.) ähvardas unesse matta kogu Euroopa. Metternich, Georg IV, Napoleoni tõrjuja väepäälük Wellington ja nende pooldajad said ta viha ja pilke märklaudadeks, ning suur, kaunis Helveetsia ja Itaalia loodus, mille keskel ta nüüd pääasjalikult elas, süvendas ta arusaamise kõigest ülevast ja kestvast, avas ta vaimule mõttealad, mida ta enne ei olnud tunnud, tegi ta „sõbraks mägedega“ ja võimaldas talle „pidada kahekõnet tähtedega ja suure laotuse vaimega“ — ta iseloom suurenes ja tihenes, ta luule küpses ja muutus tugevamaks. Mõjuvamaks toeks selles arengus, mille tulemuseks olid mitmed üldise kirjanduse väärtuslikumad hiilgeteosed, oli talle sama suur luuletaja kui tema ise, samasugune väljatõugatu ja veelgi sügavam inimkonna ideaalide eest võitleja Shelley, kelle puhastava, suursugusava mõju ees langesid Byronist need egoismi ja ajastolenemise kelmed, mis olid seni veel ta pilgu teravust tumestanud.

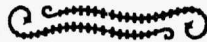
Selle pääasjalikult looduses, võrratult ilusal Genfi järvel ja Alpides, samuti Itaalias möödasaadetud sõpruse viljakas olid: Byroni loodusluule ülem õis, ta „Childe Haroldi“ III ja IV laul, siis ta näidendid „Manfred“, mille tagaseinaks Alpeide majesteetlikkus, „Kain“, „Taevas ja Maa“ j. t. ja pikk rida lüürlisi luuletusi, millest iseäranis „Promeeteus“ on iseloomustav Byroni erilaadile — see od üksildasest hiiglasest, kes inimestele jumalatele tule rõõvimise eest kaljusse needituna ometi ei heida alla, vaid kannatab kindla tahte paratamatult tuleva lõpuliku võidu teadmises ka ta rinda näriva kotka küüsi, kahtlematus veendumuses sisemisest tasust, mis tuleb siis, kui juletakse isegi ülekohtustele jumalatele vastu panna ja „surmast võidupidu teha“.

Byroni viimised aastad kulusid rändamises, poliitikaga tegelemises allarõhutatud itaallaste kasuks, selle kõrval tulises, mõnikord piiripidamatus, alati kirglikus ja inspireeritud eraelus, suurtöö loomises, millest saanud ta paljude arvates kõige väärtuslikum teos: eepos, „Don Juan“, milles ta loomingu juba nooreseas täristatud võimas, satiiriline keel saadab välja helisid, mida Goethe nimetab „lõpmatult geniaalseks“ — ta sõjakuulutus kõigile, mis ta leiab maa pääl väiklase ja alatu olevat, ühtlasi väga valus hoop näkku kodumaa vaimlisele kitsusele ja pärimustes kinniõlekule — kuni ta elukäik katkestub sama tormiliselt kui see oli kulunud Missolonghis, väikeses Greeka linnas, pääle selle kui Byron ise jõudnud otsusele, et ta elu ainus mõte oli siitpääle kangelassurm.

Mactud on ta Newstead Abbeysse, oma esivanemate mõisa — selle järele kui inglased olid tõrjunud teda Westminsteri päärkirikusse Chauceri, Shakespeare'i ja Miltoni kõrvale asetamast ja greeklased olid tahtnud ta põrmu kuningliku auga mulda süngitada. Pushkin, Goethe, Heine, Lamartine ja lugematu hulk teisi kõigilt mailt ja rahvalt saatsid ta surma mälestussõnadega — teda, kes oli olnud „suur kui meri“, mida ta ülistab „Childe Haroldis“. Meile, Eestisse, on

ta tunginud ainult kaudselt Heine, Lenau ja Vene klassikute „maailmamuret“ kajastavate teoste tõlgetes — seda enam on põhjust teda nüüd, saja aasta pärast, lühidaltki mälestada — meest, kelle surmas teostus soov suure teo järele, kord väljendatud Alpides, äikselisel ööl, mil ta ihaldas kogu oma elu, „hinge, meele, südame, kired, kõrged ja tugevad, suruda ühte sõnasse“, ühte toimikusse, „ja see sõna olgu pikne“. Siis oli ta soovinud sarnast sõna lausuda, nüüd, enne surma oli ta leidnud õige sõna ja väärilise otsuse:

Nüüd ärka (mitte Greeka, see ju ärkas),
 tõrkuv veri, virgu!
 Kas vanemate mehemeel
 ei rinnas sirgu?
 Ei kired! Kired summuta!
 Ükskõikne nende petlik huige,
 ükskõikne ilu veetlev naer
 või põlgav muige.
 Miks elada, miks vaevelda,
 kui tüdind melust, mõtiskelust.
 Ees ootab au — mõök haara, löö —
 ja lahku elust!
 Mis mitmed leidnud, otsi siit —
 sõduri haud, su viimne uhkus!
 Siis vali paik, meel tüün ja vaik,
 ja päri puhkus!

LORD BYRON:

Minu kolmekümnekuenda sünnipäeva täitumise puhul.

*Läind armu vili, armu õis
 ja koltunud mu elu salu,
 mu osaks jäänd vaid uss ja tusk
 ja näriv valu!*

*Mu südant tummalt hävitav
 vulkaaniline tuli täidab —
 ei tungalt — surmariida vaid
 ta lõke läidab.*

*Hirm, kiivas mure, süttiv rõõm
 ja armu vaeu ja armu askus
 ja võlvus — neis kustund lõõm,
 jäi painav raskus.*

*Kuid mitte siin ja mitte nüüd
 aeg murele — meel jäägu vabaks,
 et vääriliselt pärg mind ehiks
 või surm mind tabaks.*

*Ees vaba Hellas, mõök ja lipp
 ja kutsuv au — miks kurta, karta!
 Ei vabam, kantud kilbil, olnud
 su sõdur, Sparta!*

LORD BYRONI MÖTTEIST.

Tõe sõnad on elavalt olevused.

Midagi ei jõua summutada meis ärksat lunnet ülekohtu ja patu vastu ega takistada endakaristust, mis nad kaasas kannavad. Ja ükski tulev valu ei või valjemini kohut mõista

endast hukkamõistetule üle kui hukkamõistetule ise.

Ürski pole üsna halb. Elava iduna jäänud igatühe hingesse võrsuma mingi õrnem ihk.

Jack London.

Hans ja Pete panid Thornton'i kõhuli üle palgi ja kiigutasid teda üles alla, kuni ta ärkas. Esimene asi tal oli Bucki poole vaadata, kelle näilikult elutu keha juures hundas Nig, kuna Skeet ta märga nägu ja suletud silmi lakkus. Thornton ise oli vigastatud ja pekstud, ning murelikult läks ta Bucki juure, kui see oli ellu äratatud; ta leidis kolm murtud ribi.

„Oleme otsustanud,“ ütles ta, „me jääme siia laagrisse.“ Ja nad jäid laagrisse, kuni Bucki ribid paranesid ja ta teekonda võis jätkata.

Sel talvel, Dawsonis, saatis Buck korda teo, mitte nii kangelasliku, võib olla, kuid mis siiski tõstis ta nime mõne astme võrra kõrgemale Alaska kuulsuse redelil. See tegu oli eriti kasulik kolmele mehele, sest neil puudus varustus ja moon ega saanud teha ammuigatsetud reisi kaugele ida poole, kuhu ei olnud saabunud veel kullakaevajad. See juhtus jutuaJamisel Eldorado kõrtsis, kus mehed hakkasid kelkima oma armsamate koertega. Buck oli oma rekordi tõttu märklauaks meestele ja Thornton oli sunnitud kaitsma teda. Poole tunni pärast kinnitas üks meestest, et tema koer nihutab pai-

gast kelgu viiesaja-naelase koorma-ga ja veab edasigi; teine kuulutas enda koerale kuussada, kolmas — seitsesada.

„Päh!“ ütles John Thornton. „Buck nihutab paigast tuhat naela.“

„Nihutab paigast? Ja veab sada yardi edasi?“ küsis Matthewson, Bonanza kuningas, kes kiitles seitsmesaja naelaga.

„Nihutab paigast ja veab edasi sada yardi,“ vastas Thornton rahulikult.

„Hüva,“ ütles Matthewson aeglaselt ja selgesti, nii et kõik kuulsid. „Mina vean kihla tuhande dollari pääle, et ta ei suuda. Siin nad on.“ Nende sõnadega viskas ta letile kullakoti.

Keegi ei lausunud sõna. Thornton'i kiitlemisele, kui see oli kiitlemine, vastati. Ta tundis, kuidas soe verehoog tõusis talle näkku. Ta keel oli ta sisse vedanud. Ta ei teadnud, kas Buck veab tuhat naela paigast ära. Pool tonni! Selle raskuse suurus kohutas teda. Tal oli usku Bucki jõusse ning sageli oli ta mõelnud, et Buck suudab ära vedada nii palju; kuid iialgi ei mõelnud ta nii seda võimalust, nagu praegu, kus tosina meeste silmad ta pääle vaatasid.

vaikides ja oodates. Edasi, temal ei olnudki tuhandet dollarit, ei olnud ka Hansul ega Pete'il.

„Mul on praegu väljas kelk kahekümne viiekümneaelase jahukotiga.“ jätkas Matthewson julma järjekindlusega, „nii et ärge laske segada endid.“

Thornton ei vastanud. Ta ei teadnud, mis öelda. Ta vaatas näolt näole, nagu mees, kes kaotanud mõtlemisvõime ja kes nüüd otsib kuskil mõnda asja, mis selle jälle tagasi annaks. Dshim O'Brieni, Mammuti kuninga ja vana seltsimehe, nagu puutus talle silma. See oli talle nagu märgiks, mis õhutas ta tegema, mida ta uneski ei olnud näinud.

„Saad sa mulle laenata tuhat?“ küisis ta peaaegu.

„Küll.“ vastas O'Brien, pannes täidetud koti Matthewsoni oma kõrvale. „Ehk mul küll vähe usku on, John, et loom sarnase tükiiga valmis saab.“

Eldorado külalised läksid välja tänavale võistlust vaatama. Mängijad lahkusid laudade juurest, et vaadata, millega lõpeb vaidlus ja et kihla vedada. Mitusada meest, kasukais ja labakinnastega, asusid kelgu ümber. Matthewsoni kelk tuhande naela ja huga oli seisnud väljas paar tundi kange külma käes (oli kuuskümmend kraadi alla nulli) ja jalased olid kõvasti lume külge külmanud. Mehed vedasid kihla kaks ühe vastu, et Buck ei liiguta kelku. Vaidlus tõusis sõnade ümber „paigast nihutama“. O'Brien kinnitas, et Thorntonil on õigus jalaseid lahti koputada, jättes siis Buckile „paigalt nihutamise“. Matthewson aga ajas pääle, see tähendavat, et peab kinnikülmanud jalastega paigalt nihutama. Suurem osa meestest, kes olid tunnistajaiks kihlveo juures, otsustas Matthewsoni kasuks, mille pääle kihlveod langesid kolmeni ühe vastu Bucki kahjuks.

Keegi ei võtnud kihlvedusid enam

vastu. Ükski mees ei uskunud, et võidab. Thornton oli raskesti kaheldes vastu võtnud kihlveo, ning nüüd, nähes enda ees kelku, mida harilikult enne vedas kümme koera, muutus ülesanne ikka võimatumaks ta silmis. Matthewson rõõmustas.

„Kolm ühe vastu!“ hõiskas ta. „Ma panen veel ühe tuhande selle eest, Thornton. Mis sa arvad?“

Thorntoni kahtlus oli näol näha, kuid ta võitlusevaim ärkas — vaim, mis küünib kõrgemale kihlveost, ei tunnista võimatut ja on kurt kõige vastu võitluse kära pärast. Ta kutsus Hansu ja Pete'i. Nende kotid olid kerged ja kolm seltsimeest said kokku ainult kakssada dollarit. Praegusel halval ajal oli see kogu nende kapitaal, kuid kahtlemata panid nad ta Matthewsoni kuuesaja vastu.

Kümme koera võeti eest ära ja Buck rakendati ette. Talle oli külge hakanud ärevus ning ta tundis, et kuidagi viisi peab ta tegema midagi John Thorntoniga hääks. Kuuldusid imestavad hüüded. Ta oli suurepäraselt vormis, ühtegi untsi ei olnud tal üleaurust liha, ja sadaviiskümmend naela, mis ta kaalus, tähendas sadaviiskümmend naela sitkust ja jõudu. Pikk karv läikis tal kui siid. Kaelal ja õlgadel, ehk ta küll oli rahulik, näisid karvad iga liigutuse juures tõusvat, nagu teeks jõe üliküllus elavaks iga üksiku karva. Lai rind ja tugevad jalad olid proportsionaalsed teistele kehaosadele, kus paistsid lihased naha all kõvade pallidena. Mehed katsusid neid lihaseid ja ütlesid, nad olevat kõvad kui raud, ning kihlveod tõusid kahe pääle ühe vastu.

„Teras, härra! Teras, härra!“ lobises kõige viimse suguharu liige. Skookumi kõrgendiku kuningas. „Mina pakun ta eest kaheksasada, härra, enne kihlvedu, kaheksasada, nagu ta siin seisab.“

Thornton raputas pääd ja astus Bucki kõrvale.

„Sa pead temast eemal olema,“ protesteeris Matthewson. „Vaba ruumi mängule.“

Inimesed jäid wait, kuuldusid ainult hääled, mis asiata pakkusid kihlvedusid kaks ühe vastu. Igaüks tunnustas Bucki suurepäraseks loomaks, kuid kakskümmend viiekümnenaelast jahukotti olid nende silmis liig rasked, et maksaks avada kulakotti.

Thornton laskus põlvili Bucki juure. Ta võttis Bucki pää oma käte vahele ja pani pale palge vastu. Ta ei kiigutanud mängides nagu harilikult ega urisenud armastades sõimusõnu; kuid ta sosistas talle kõrva. „Kui sa mind armastad Buck. Kui sa mind armastad,“ sosistas ta. Buck kiunus allasurutud kärsituses.

Inimesed vaatasid imestades. Asi hakkas minema saladuslikuks. See oli nagu nõupidamine. Kui Thornton püsti tõusis, haaras Buck ta käe ühes labakindaga suhu, pigistas seda hammastega, pool vastumeelselt lahti lastes. See oli vastus, mitte sõnadega, vaid armastusega. Thornton astus tagasi.

„Noh, Buck,“ ütles ta.

Buck tõmbas rihmad pinguli, siis lödvendas jälle mõne tolli võrra. Nii oli ta õppinud.

„No-o!“ Thornton hääle kõlas teravalt vaikuses.

Buck lendas paremale poole, rihmad tõmbusid pinguli ja äkilise tõmbega panid seisma ta sada viiskümmend naela. Koorem värises ja jalgade all kuuldus krigin.

„Hopp!“ kamandas Thornton.

Buck kordas seda manöövrit, seekord vasakule. Krigin muutus kestavamaks, kelk pöördus ja jalased libisesid mõne tolli võrra kõrvale. Kelk oli lahti murtud. Mehed hoidsid hinge kinni ja ei uskunud ikkagi.

„Noh, e d a s i!“

Thorntoni hüüe kõlas kui revolvrirauk. Buck sööstis edasi, järsu tõmbega pingutades rihmu. Kogu ta

keha koondus hirmsaks pingutuseks, lihased paisusid ja sõlmusid siidise kasuka all kui elavad. Lai rind vaibus allapoole, pää ette, kuna jalad töötasid kui pöörased. Kelk kõikus ja värises, pooleldi liikudes juba. Üks jalg libises Buckil — ja üks mees ähkis valjusti. Siis nihkus kelk edasi, nähtavasti järgnesid üks teisele tõmbed ehk küll kelk enam täiesti ei peatunud... pool tolli... toll... kaks tolli. Tõmbed kadusid vähehaaval; kelk hakkas nihkuma kuni ta viimaks vahetpidamata edasi liikus.

Mehed ohkasid ja hakkasid jälle vahtima hinge kinni pidades. Thornton iooksis kelgu taga, julgustades Bucki lühikeste rõõmsate sõnadega. Maa oli välja mõõdetud ja kui ta lähenes puuhunnikule, mis tähistas saia jaardi lõppu, hakkas helevus kasvama ja muutus möirgamiseks, kui ta möödus puudest ning peatus. Kõik mehed hõiskasid, isegi Matthewson. Mütsid ja kindad lendasid õhku. Mehed raputasid käsi, ükskõik kellel ja kõnelesid üksteise võidu.

Kuid Thornton langes põlvili Bucki kõrvale. Pää pää vastas kiigutas ta teda edasi-tagasi. Need, kes lähedale tulid, kuulsid, kuidas ta siunas Bucki, ning ta siunas kaua ja paljalt, õrnalt ja armastavalt.

„Teras, härra! Teras, härra!“ padistas Skookumi kõrgendiku kuningas. „Ma annan teile tuhat ta eest, härra, tuhat, härra — tuhat kakssada, härra.“

Thornton tõusis püsti. Ta silmad olid niisked. Pisarad jooksid tal üle põskede. „Härra,“ ütles ta Skookumi kuningale, „ei, härra. Teie võite põrgu minna, härra, See on kõige rohkem, mis ma võin teile soovitada, härra.“

Buck haaras Thornton kätte. Thornton raputas seda edasi-tagasi. Nagu vallutatud ühisest tungist, taganesid päältvaatajad aupaklikule kaugusele; nad ei olnud pääletükkivad küllalt, et jälle segada. (Järgneb.)

MOUGLI.

R. Kiplingi järele lasteteatri jaoks ümber töötanud W. Wolkenstein. Tõlk. H—a.

V vaatus.

Kalju. Kuuvalge öö. Hundid on koos. — Akkela lamab all, pahemal, kaljuhari on tühi. Akkela lähedal Mougli ja Baghira. Muruplatsil Sher-Han mõnede noorte huntide ja Tabakki saatel. Mougli põlvi ees savikruus tulega.

Sher-Han. Seni on mul teie keskel, oo hundid, hääleõigus puudunud, nüüd aga, loodan, annate ta mulle.

Üks huntidest. Säädus ei luba.

Sher-Han. Säädus. Tühi kama teie säädus; kui juhi koht vaba — pole mingisugust säädust olemas, kas nii on õige, Tabakki?

Tabakki. Õigus. Tema räägib õieti.

Sher-Han. Seni olete allunud säädu- sele, nüüd aga võite teha, mida soovite. Mina nõuan sõna. Maha säädus!

Teine hunt. Rääkige päalegi, Sher-Han. Andkem talle sõna.

Kolmas hunt. Andkem talle sõna.

Sher-Han. Olen alati hunte austanud, iseäranis noori. Mulle on ikka meeldinud nende hiilgavad silmad, kogu nende olek,

eriti aga nende karvased sabad. Mis võiks veel ilusam olla noorest hundist, kes põtra jälgib ja talle kallale hüppe teeb, mitte nii, nagu see vana Akkela, vaid kindlalt ja julgesti, karates põdrale kõrisse kinni!

Tabakki. Tubli, tubli!... Jätka aga samas mõttes. (Publikumile.) Ta polegi nii rumal, nagu arvasin. Teie ainult kuulake!

Sher-Han. Mis võib aga armsam kuulata olla hundi ulumisest, kui hunt, pää küljele kallutatud, kuu poole vaatab ja jutustab kaebades oma saatusest? See on nii liigutav. Mina austan hunte. Kui ma poleks tiiger, tahaksin olla hunt. Vaat', milleks teilt sõna palun, oo vaba rahvas!

Üks huntidest. Sõna Sher-Hanile! Andkem temale sõna.

Hääled. Andkem talle sõna.

Tabakki (Sher-Hanile). Aeg on Akkela üle kohut mõista.

Sher-Han. Aeg on Akkela üle kohut mõista.

Hääled. Ja, ja, aeg on kohut mõista. Juba kuu lööb kahvatuks.

Üks huntidest. Kes hakkab aga koosolekut juhutama? Juhi koht on vaba. Tabakki. Soovitan selleks kallist külast Sher-Hani. Eks hakkaku tema koosoleku juhatajaks.

Hääled. Sher-Han! Sher-Han! See on õige. Kõige parem — juhatagu Sher-Han!

Mougli (tõuseb). Vaba rahvas! Mida see kõik peab tähendama? Kas Sher-Han on see, kes Karja juhib. Ei tohi lubada, et tema koosolekut juhataks. Mis on temal meiega tegemist!

Sher-Han. Juhi koht on vaba ja mind on palutud...

Mougli. Kes on palunud? Meie pole saakalid, et selle tööloomade röövjäa ees roomata. Karja juhi valimine on ainult Karja enda asi.

Hääled. Vaiki, inimlaps! — Ei, ei, rääkigu tema, ta on allunud säädusele! (Kõne, hüüded, kära.)

Hundi-isa. Palun sõna! — Luba mul öelda, oo vaba rahvas. Ärgem kulutagem aega tülideks, kuu lööb kahvatuks, tarvis on rutata. Polegi täna meile juhti vaja. Aeg on vanakese Akkela üle kohut mõistma hakata. Kõnelegu Akkela.

Hääled. Kõnelegu Akkela. (Pasunahääled.)

Hundi-isa. Kõnele, Akkela, kõnele, surnud hunt. Oled surnud, sest on jäänud ainult väheke aega sul veel elada.

Akkela. Vaba rahvas ja teie, Sher-Hani saakalid, kaksteist aastat olen teid juhtinud jahikäikudel ja kogu selle aja kes-tes pole keegi teist piinisesse langenud, keegi teist pole vigastusi saanud. Nüüd olen väärsammu teinud. Ma tean, kuidas see kavalt oli kavatsetud, kuidas mind tugeva, vilunud põdra järelle kihutati, et kõigile tõendada võidaks mu vanadusnõrkust. See oli osavalt sepiitsetud. Olete õigustatud mind nõukogu kaljul surmama. Hää küll, eks asuge juure, olen valmis kõigiga võitlema, kuni te mu puruks närivate. Asuge ligi — kes annab esimesena hoobi vabale hundile! Dshunglite sääduse järele on mul õigus nõuda, et võitlusele tuleksite üksikult. (Kauakestev vaikus.)

Üks huntidest (poolsosinal). Külap ta end juba agaralt kaitses.

Teine. Tõesti, ta on veel tugev.

Kolmas. Esimesena mina ei lähe.

Sher-Han. Noh, mida ootate, eks alake siis oma kahevõitlust. Kas kardate? Argpüksid! Mis te säääl seisate liikumatult. Kuigi ta ehk viis teist surnuks hammustab, kuuenda jaoks tal jõudu enam ei jätku... Noh, liikuge ometi!... Teie ei taha? Kuidas siis nõnda, vaba rahvas?...

Tabakki. Nõua neilt Mougli.

Sher-Han. Mida sa ütlesid?

Tabakki. Andku nad sinule Mougli.

Sher-Han. Ahaa, mõistan! (Huntidele.) Tähendab, teie kardate teda? Hää küll, tunnen teile osalt kaasagi. Siin pole hädaohuta algust teha. Ja mis ongi meil asja selle hammasteta narriga. Ta on surma mõistetud, tähendab, varem või hiljem ta ikkagi sureb. Mina aga teen teile teise ettepaneku.

Üks huntidest. Missuguse?

Sher-Han. Aga kuulake, millise. Siin leidub veel keegi, kes ka liig kaua juba ilmas on elutsenud, nimelt too inimlaps. Vaba rahvas, tema dshunglisse tulekust pääle on tema minule saagiks kuulunud. Andke ta mulle nüüd kätte. Mind on ammu juba tüüdanud see inimene-hunt. Kogu kümme aastat ta rikub dshunglite rahu. Andke inimlaps mulle, ehk, kui tõrgute, hakkas siin alati jahti pidama ja teile ei jäta kondikestki närida. Tema on — inimene, inimese laps, ja ma vihkan teda mu kontide üdini.

Hääled. Inimene, inimene!... Milleks meile inimene! Mingu ta tagasi inimeste juure.

Sher-Han. Ja saatku siis meie kallale kõik külas elutseva rahva? Väga hästi välja mõeldud. Ei, andke ta mulle. Tema on inimene ja keegi meist ei suuda talle silmi vaadata.

Akkela. Vaba rahvas, ärge kuulake Sher-Hani, see inimene on meiega söönud ja meiega maganud. Ta on meiega seltsis mänginud. Ta pole iialgi ainsamat tähte dshunglite säädusest rikkunud.

Baghira. Vaba rahvas! Olen tema eest lunastushinna tasunud, mina tõin härja, kui teda vastu võeti. Muidugi pole ju mõni härg teab mis väärt, vaid siin on tegemist

Baghira auga ja selle eest tema juba oskab välja astuda.

Hääled. Härja oleme söönud kümne aasta eest. Ons kümne aasta eest näritud kondid väärt, et neid meelega tuletada!

Baghira. Andsite minule sõna, ega ju asjata nimeta teie end vabaks rahvaks. Sher-Han. Inimlapse ase pole dshungi rahvaste peres. Andke ta mulle.

(Järgneb.)

MALE

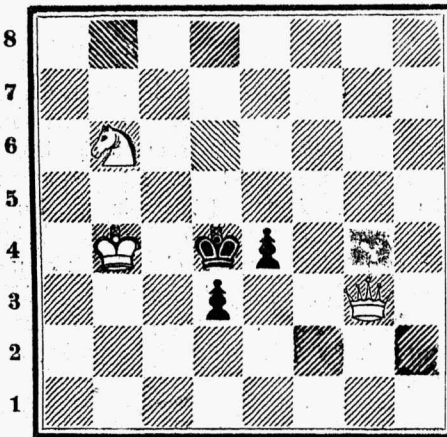
Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 15.

Kokku säädnuud V. P a u l y.

Mustad.

A B C D E F G H

Valged.

Valged: K b4, L g3, R b6.

Mustad: K d4, S d3 ja E 4

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga

Ülesande nr. 13 lahendus.

1. L f6 — d6, K b3 — c4,

2. L d6 — d3 annab matt.

1. L f6 — d6, a3 — a2,

2. L d6 — b4 annab matt jne.

Õigeid lahendusi saatsid: Karl Kivi (Tallinnast), A. Jakobson ja L. Soonberg (Tartust), Elmar Asu, Martin Laas, A. Kuusik ja P. Mägi (Hallistest), Jaan Jurn (Vana-Karistest), Albert Kukk (Valgast), Heino Lattik (Viljandist), E. Kallit (Uue-Karistest), P. Gutmann (Paides).

Omavahel.

Vikerkaarlased! Soovin teiega kirjavahetuse astuda.

Iseäranis palun Motik'ut vastata!

Minu aadress: Põltsamaa, Aia tän. 1. S. Ibius. Lume kelluke.

Soovin kirjavahetust vikerkaarlastega (kiires korras). Minu aadress: Keila alev, Keila Tarvitajate-ühisus. H. H.

Alek.

Armsad vikerkaarlased!

Olen uus „Vikerkaare“ sõber ja sooviksin astuda kirjavahetuse kõigi vikerkaarlastega. Jään ootama ja lootma, et vikerkaarlased minu palvet täidavad. John.

Minu aadress: Sonda jaam, E. Roost.

Üleskutse vikerkaarlastele!

Jääb ehk vikerkaarlastel vaba aega, siis kasutage seda järgmiseks otstarbeks: Korjake kirjamarkisid ja hoidke alal! Soovitav, kui saadaksite nad mulle, korjan suure huviga markisid. Kui saadate, tasun postikulud, sääluures teatage ka enese aadress!

Jõudu ja tervist korjamiseks!

Aadress: Lelle alev, „Rahva kaubapoodi“, Magalhaes.

Palun K. Kajakit, Esko Sarepiti, Tiksi ja Tubli Poissi avaldada endi aadressid „Vikerkaares“. Tervitades H. Lillak.

Parem ja rutem oleks aga saata otsekohe vikerkaarlastele H. Lillakule postiga: Piliistvere, Kurla kaudu. Toimetus.

Lõbusad vikerkaarlased!

Noored vikerkaarlased! Soovin kirjavahetust teiega. Anname endi keskel väikest ajakirja välja; kas teie ei sooviks temas ka mõnd väikest kaastööd avaldada?

Minu aadress: „Noorus“, Raasiku.

Loitev Koit.

Olge tervitatud, vikerkaarlased, kodumaa parema tuleviku kasuks töötades! Paistku nooruse säral tulevik Teile!

Seda soovib „Vikerkaarile“ ja ta sõpradele uus vikerkaarlane:

Anno Vootele.

„Vikerkaare“ järgmine nr. ilmub 1. maiks; kaasandeks „Maailma riikide lipud“ viimane leht.